

Halk Kütüphanelerinin Toplumun Dijital Okuryazarlık Becerilerini Geliştirmedeki Rolü

The Role of Public Libraries' in Developing Society's Digital Literacy Skills

Canan Ergün*^{ID} ve Sinan Güneş**^{ID}

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı halk kütüphanelerinin toplumun dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesindeki rolünü literatüre dayalı açıklayarak, Türkiye'deki il halk kütüphanelerinin bu amaçla yürüttükleri çalışmaları tespit etmek ve bu konuda bir farkındalık yaratmaktır.

Yöntem: Veri toplama aracı olarak bir anket oluşturulmuştur. Ankette 81 il halk kütüphanesi yöneticilerine 18 soru (bazıları çoktan seçmeli) yöneltilmiştir. Ardından anket SPSS yazılımı ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda, Türkiye'de il halk kütüphanelerinin son on iki ayda (11.02.2022 ile 05.03.2022 tarihleri arasında) düzenlediği yirmi farklı türde toplam doksan dört dijital okuryazarlık eğitiminin; %31,9'unun resmi eğitim, %17,1'inin tek kişilik eğitim, %47,8'nin (n=45) gayri resmi eğitim ve %3,1'inin çevrimiçi bireysel katılım eğitimi olduğu tespit edilmiştir. Verilen eğitimlerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde; Akdeniz Bölgesi'ndeki il halk kütüphanelerinin verdikleri resmi yüz dijital okuryazarlık eğitimlerinin %62,5 ile en yüksek oranda olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı eğitim türünde bu bölgeyi Ege Bölgesi'ndeki il halk kütüphaneleri %25 ile takip etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi bu soruyu "sunulmamaktadır" şeklinde cevaplandırmıştır. Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) mezunu sayısı ile verilen dijital okuryazarlık eğitim sayısı arasında bir bağlantı olup olmadığına bakıldığında verilen doksan dört eğitimin %58,5'inin dört ve üstü BBY mezunu çalışana sahip il halk kütüphaneleri tarafından verildiği belirlenmiştir. Araştırmada, dijital okuryazarlık eğitimlerinin kimler tarafından verildiğine dair yöneltilen çoktan seçmeli soruya; %55,6'sının kütüphane personeli, %18,8'inin kütüphane gönüllüleri, %11,3'nün sivil toplum kuruluşları, %8,4'nün halktan gönüllüler ve %5,6'nın bölgesel iş birlikleri kuruluşları (dernekler, konsorsiyum eğitimcileri) personelleri şeklinde cevaplar alınmıştır. İl halk kütüphaneleri, dijital okuryazarlık eğitimlerini sunabilmek için karşılaştıkları kısıtlamalarla ilgili soruya hiçbir seçeneği "en önemli" sorun olarak işaretlememiştir. Bu da il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitimlerini ve hizmetleri rahatlıkla verebileceklerinin önemli bir göstergesidir.

Sonuç: Türkiye'de il halk kütüphanelerinin yeterli sayıda olmasa da bazı dijital okuryazarlık eğitimleri vermekte oldukları, bunların sayısını artırmayı planladıkları ve dijital okuryazarlığa yönelik eğitim veremeyen kütüphanelerin de bu eğitimleri vermeyi planladıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda il halk kütüphanelerinin teknolojik alt yapısının yeterli olduğu, ancak planlı bir politika doğrultusunda dijital okuryazarlıkta topluma daha güçlü hizmetler

* Bağımsız Danışman ve Kütüphaneci. E-posta: ccakil@yahoo.com
Independent Consultant & Librarian. E-mail: ccakil@yahoo.com

** Uşak İskender Pala İl Halk Kütüphanesi. E-posta: sinangunes92@hotmail.com
Uşak İskender Pala Public Library. E-mail: sinangunes92@hotmail.com

sunacakları ortaya çıkmıştır. İleride benzer bir araştırmanın tüm halk kütüphanelerini kapsayacak şekilde yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Özgünlük: *İl halk kütüphanesi yöneticilerinin değerlendirme ve yaklaşımlarını ortaya çıkarması bu çalışmaya özgünlük kazandırmaktadır.*

Anahtar Sözcükler: *Halk kütüphaneleri; dijital okuryazarlık; dijital okuryazarlık becerileri.*

Abstract

Purpose: *The aim of this study is to explain the role of public libraries in the development of society's digital literacy skills based on the literature; to identify the studies carried out by the provincial public libraries in Turkey for this purpose and to raise awareness on this issue.*

Method: *A survey was created as the data collection tool for this study. In the survey, 18 questions (some of them being multiple choice) were prompted to the public library managers of 81 provinces in Turkey. Then, the answers given to this survey were analysed using the SPSS software.*

Findings: *As a result of the research, it was seen that out of the ninety-four digital literacy trainings of twenty different types organized by the provincial public libraries in the last twelve months (between 11.02.2022 and 05.03.2022), 31.9% of them were formal training, 17.06% were individual training, 47.8% (n=45) were informal trainings, and 3.1% were online individual trainings. When the distribution of the trainings given across the regions is examined, it has been revealed that the official digital literacy trainings given by the provincial public libraries in the Mediterranean Region are the highest, with 62.5%. In the same type of training, this region is followed by the provincial public libraries in the Aegean Region with 25%. Eastern Anatolia Region, Black Sea Region, and Southeast Anatolia Region answered this question as “not provided.” When whether there is a connection between the number of Information and Document Management (IDM) graduates and the number of digital literacy trainings is examined, it was found that 58.5% of the ninety-four trainings given by provincial public libraries were conducted with four or more IDM graduates. In the research, the multiple-choice question asked on who provides digital literacy education was answered as follows; 55.6% library staff, 18.8% library volunteers, 11.3% non-governmental organizations, 8.4% public volunteers, and 5.6% regional cooperation organizations’ (association and consortium trainers) personnel. Provincial public libraries did not specify any option as the “most important” issue regarding the restrictions they face in offering digital literacy education. This is an important indicator that provincial public libraries can easily provide digital literacy training and services.*

Conclusion: *It has been discovered that the provincial public libraries in Turkey provide some digital literacy trainings; although they are not sufficient in number, they plan to increase the number of these trainings, and the libraries that cannot provide such trainings in digital literacy are already planning to offer them. As a result of the research, it has also been revealed that the technological infrastructure of the provincial public libraries is sufficient. Still, they will provide stronger services to society in digital literacy only in line with a planned policy. Finally, it is thought by the researcher that it would be beneficial to the literature to carry out a similar study in the future to cover all public libraries in Turkey.*

Originality: *This study gains authenticity in revealing the evaluations and approaches of provincial public library administrators.*

Keywords: *Public libraries; digital literacy; digital literacy skills.*

Giriş

Halk kütüphaneleri, var olduklarından beri okuryazar bir toplumun temeli ve bireylerin toplum hayatına katılımı için önemli birer platform olmuşlardır. Teknolojik gelişmeler halk kütüphanelerini fiziksel hacimlerinin ve geleneksel hizmet anlayışlarının dışına çıkmaya zorlarken, hizmet sundukları kullanıcılarını da değiştirmiştir. Günümüzde halk kütüphaneleri, dijital içerikle iç içe yaşayan ve dijital kültüre sahip bireylerden oluşan bir topluma hizmet etmek durumundadır. Toplumdaki bireylerin dijital cihazlara erişmesine, bu cihazların kullanımına ilişkin ortaya çıkan bilgi ve beceri açığının kapatılmasına ve kullanımlarının teşvik edilmesine ihtiyaç vardır.

Dijital teknolojilerinin gerektirdiği becerilerin toplumca öğrenilememesi toplumların dijital hayata dahil olamaması ve dijital bölünme ile sonuçlanacaktır. Ayrıca, toplumdaki teknolojik bilgi ve dijital okuryazarlık becerilerinin eksikliği ileride bireyler için yeni fırsatların önünde büyük bir engel haline gelecektir ve dijital dışlanmanın bireysel ve toplumsal maliyetlerinin boyutları büyüyecektir. Bunu önlemek adına yurtdışındaki birçok halk kütüphanesinin, dijital teknolojilerin getirdiği yeni yetkinlikler ve beceriler konusunda kullanıcılarını geliştirme çabası içine girmiş oldukları gözlenmektedir. Benzer şekilde Türkiye'deki halk kütüphanelerinin yeni teknolojilerin kullanılması, en iyi kullanımının nasıl gerçekleşeceği konusunda eğitimler vermesi, toplumunun dijital okuryazarlık konusunda bilinçlendirilmesi ve dijital okuryazarlık deneyimlerinde desteklemesinin önemi artmıştır. Bunu başarabilmek adına, Türkiye'de halk kütüphaneleri için gerekli ulusal dijital stratejilerin oluşturulmasına, teknolojik alt yapı, diğer olanaklar konusunda desteklenmelerine ve buralarda hizmet sunan kütüphane profesyonellerinin birer dijital okuryazar uzmanı olarak kendilerini konumlandırmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Yapılan literatür taramaları sonucunda Türkiye'de dijital okuryazarlık araştırmalarının çoğunun, dijital bölünme, dijital/sosyal eşitsizlik, eğitim kurumlarında dijital okuryazarlık kavramları bağlamında ele alındığı ortaya çıkmıştır. Halk kütüphaneleri özelinde dijital teknolojilerin halk kütüphanelerini ve hizmetlerini nasıl etkileyeceğine dair araştırmalar tespit edilmiştir. Ancak literatürde Türkiye'deki halk kütüphanelerinin toplulukların dijital okuryazarlık gelişimleri üzerine rollerine, katkılarına ve bu konuda verdikleri hizmetlere yönelik bakış açısı içeren bir çalışma tespit edilememiştir. Bu nedenle bu araştırmada Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet veren 81 il halk kütüphanesinin dijital okuryazarlık konusunda sundukları hizmetleri ve rolleri araştırılmıştır. Böylece il halk kütüphaneleri özelinde Türkiye'deki durum ortaya konularak, bireylerin dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde halk kütüphanelerinin rollerini planlanmasının gerekliliğine dikkat çekilerek, bu konuda bir farkındalık yaratılmaya çalışılmaktadır.

Literatür Taraması ve Kavramsal Çerçeve

Dijital Okuryazarlık

Bireylerin, bilgiye ihtiyaç duyduklarını anlamalarını, ihtiyaç duyulan bilgiyi bulma, değerlendirme ve etkin bir şekilde kullanma becerisine sahip olmalarını gerektiren bir dizi yetenek bilgi okuryazarlığı olarak tanımlanmaktadır (American Library Association, 1989, s. 1). Ancak dijital teknolojilerin gelişmesiyle; BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) okuryazarlığı, bilgi teknolojisi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, net okuryazarlığı ve çevrimiçi okuryazarlık gibi farklı okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır (Ng, 2012, s. 35). Gilster'e göre (1997, s. 31), dijital okuryazarlık "bilgisayarlar aracılığıyla sunulduğunda çok çeşitli kaynaklardan gelen çok sayıda formattaki bilgiyi anlama ve kullanma yeteneğidir". Ayrıca, Dijital okuryazarlığın kısmen diğer insanların farkındalığı ile ilgili sorunları tartışmak ve yardım almak için onlarla iletişim kurma konusundaki genişletilmiş yeteneğimizle ilgili olduğunu da ifade etmektedir. Pool'a göre (1997, s. 6) dijital okuryazarlık, "bilgiyi anlama yeteneğidir ve daha da önemlisi, bilgiyi bilgisayarın sunabileceği çok sayıda formatta değerlendirmek ve bütünleştirmektir". Hague ve Payton (2010, ss. 7-8) Dijital okuryazarlığın toplumdaki bireylerin ağ ortamlarına katılmaları, gerektiğinde bu ağı yönetmeleri anlamına geldiğini belirtmektedirler. Bu nedenle Dijital okuryazarlığın aynı zamanda bireylerin ağdaki diğer bireylerle iş birliğine gitmelerini, etkileşim ve katılım süreçlerini kolaylaştırmakta, bireylerin kişilerarası iletişimde aktif hale gelmelerini sağladığına dikkat çekmektedirler.

Yukarıda tanımlanan dijital okuryazarlık türleri üzerine çalışan Eshet-Alkalai (2004, ss. 94-102) dijital okuryazarlık ile ilişkili beş tür okuryazarlık olduğunu öne sürmektedir. Bu okuryazarlıklar aşağıda verilmektedir;

1. Foto-görsel okuryazarlık: Görsel mesajları anlama, yorumlama ve değerlendirme,
2. Yeniden üretme okuryazarlığı: Bilgi parçalarını bütünleştirerek anlamlı, özgün ve yaratıcı bir çalışma veya yorum geliştirme,
3. Alt kollara ayrılan okuryazarlık: Çok boyutlu düşünmeyi teşvik eder, alt kollara ayrılan veya hiper medya okuryazarlığının gelişmesine katkı sağlama,
4. Bilgi okuryazarlığı: Bilginin etkili bir şekilde değerlendirilmesi için kullanılan bilişsel becerilere sahip olma,
5. Sosyo-duygusal okuryazarlık: Çevrimiçi ortamlarda sosyalleşme, iş birliği ve işlem yapma olarak listelenmektedir.

JISC ise (2014, ss. 1-5) dijital okuryazarlığın eğitim açısından yedi unsurunu aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

- Medya Okuryazarlığı: Medyadaki akademik ve profesyonel iletişimlerin eleştirel bir şekilde okunması ve yaratıcı bir şekilde üretilmesidir.
- İletişim ve İş Birliği: Öğrenme, araştırma veya diğer amaçlar için dijital ağlara katılım ve ihtiyaçlara uygun dijital ağlar geliştirme yeteneğidir.
- Kariyer ve Kimlik Yönetimi: Dijital itibar ve çevrimiçi kimlik yönetimi, dijital araçların ve de medyanın etkin kullanımı yoluyla kariyer ve kimlik yönetimi gerçekleştirilmektedir.

- Bilgi ve İletişim Teknolojisi Okuryazarlığı: Dijital cihazları, uygulamaları ve hizmetleri uyarlamak, benimsemek ve kullanmaktır.
- Öğrenme Yetenekleri: Resmi ve gayri resmi, teknoloji açısından zengin bir ortamda etkili bir şekilde çalışmak ve öğrenmektir.
- Dijital Burslar: Dijital sistemlere bağlı gelişen akademik, profesyonel ve araştırma uygulamalarına katılmaktır.
- Bilgi Okuryazarlığı: Dijital ortamda, bilgiyi bulma, erişme, değerlendirme, değiştirme, yeniden kullanma, sentezleme ve kaydetme yeteneğidir (Embedding digital literacy, 2014, s. 5).

Dijital okuryazarlığın ekonomik yönüne değinen Avrupa Komisyonu (European Commission) (2000, s. 1), dijital bilgiyi ekonomik ve sosyal değere dönüştürmenin yeni ekonominin temeli olduğunu belirtmektedir. Komisyon, dijital bilginin yeni endüstriler yaratmasının yanı sıra, mevcut bilgi ağını değiştirerek geliştireceğine ve gelecekte vatandaşların hayatlarını önemli derecede etkileyeceğine dikkat çekmektedir.

Dijital Okuryazarlık Becerileri, Yetenekleri ve Yetkinlikleri

Gilster (1997, ss. 2-3) Dijital okuryazarlığın ağ ortamında bulunduğunuzda bilgisayar ekranında gördüklerinizle ilgili sahip olduğunuz biliş/bilgi seviyesi olduğunu belirterek, dijital okuryazarlık aynı zamanda ağ ortamında bir şeyleri bulma becerisine ve bunları gerektiğinde kullanma becerilerine sahip olmayı da gerektiğine dikkat çekmektedir. Gilster'e göre ağ ortamında dijital okuryazar olmak, bir dizi temel yetkinliğe sahip olmayı içermektedir. Bunlardan bazıları; eleştirel düşünme ve bilinçli karar verebilme ile arama becerileri diğer bir deyişle bilgi arama ve de arama motorlarını kullanabilme becerileridir.

1999'da Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Bakanlığı (United States Department of Education), "21. Yüzyıl İşleri için 21. Yüzyıl Becerileri" başlıklı bir raporunda, modern iş piyasasında başarılı olmak için gereken becerilerin hızla değiştiğini ve geçmiş yıllara göre çok daha teknolojik olduğunu ileri sürmektedir (Czarnecki, 2009, s. 18). Dijital okuryazarlık becerilerinin üniversite öğrencilerinin akademik başarısını etkilediği tespit edilmiştir (Ukwoma, Iwundu N. E. ve Iwundu I. E., 2016, s. 702). 21.yüzyıl bilgi bilimcileri için, dijital ortamda var olmak adına içerik hazırlama ve onu sunma becerileri hayati bir nitelik olarak kabul edilmektedir. Van Dijk (2005, s. 73), dijital becerilerin operasyonel becerilerin, bilgi becerilerinin ve stratejik becerilerin toplamı olduğunu belirtmektedir. Van Dijk, dijital becerileri "bilgisayarları ve ağlarını çalıştırmak, bilgi aramak, seçmek ve bunları kendi amacı doğrultusunda kullanmak için gereken becerilerin toplamı" olarak tanımlamaktadır. Dijital beceriler kavramını analiz eden birçok bilim adamı, teknik/operasyonel beceriler ile bilgisel becerilerden oluştuğunu ileri sürmektedirler (Gui, 2007, s. 1). Jenkins ve diğerleri (2006, s. 4) yeni dijital becerileri aşağıdaki gibi listelemişlerdir:

1. Oyun: Bir problem çözme biçimi olarak kişinin çevresiyle deney yapma kapasitesi,
2. Performans: Doğaçlama ve keşif amacıyla alternatif kimlikleri benimseme yeteneği,
3. Simülasyon: Gerçek süreçlerin dinamik modellerini yorumlama ve oluşturma yeteneği,
4. Sahiplenme: Medya içeriğini örnekleme ve yeniden düzenleme yeteneği,
5. Çoklu Görev: Çevreyi tarama ve odağını göze çarpan ayrıntılara kaydırma yeteneği,

6. Dağıtılmış Biliş: Biliş kapasitesini artıran araçlarla anlamlı etkileşim kurma yeteneği,
7. Kolektif Zekâ: Bilgileri bir araya getirme ve notları başkalarıyla karşılaştırma yeteneği,
8. Yargılama: Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini değerlendirme yeteneği,
9. Transmedya Navigasyon: Çoklu anlatım platformlarında hikâye ve bilgi akışını takip etme yeteneği,
10. Ağ Oluşturma: Bilgiyi arama, sentezleme ve yayma yeteneği,
11. Müzakere: Çoklu bakış açılarını ayırt etme, bunlara saygı duyma, alternatif normları kavrama ve takip etme yeteneğidir.

Visser'e göre (2013, s. 105), 21. yüzyılın dijital okuryazarlık becerileri, eğitim başarısının, ekonomik gelişmenin ve işgücüne hazır olmanın temel taşı olarak kabul edilmektedir. Visser, iş ilanlarının ve başvuruların çevrimiçi yapılmakta ve de işlerin yüzde ellisi bazı teknoloji becerileri gerektirdiğini belirtmektedir. Bu oranın önümüzdeki on yılda yüzde yetmiş yediye çıkmasının beklendiğini, sivil ve siyasi hayata katılımında önemli olan birçok devlet hizmetlerinin kullanımının çevrimiçi (e-devlet uygulamaları) olarak sürdürüleceği tahmin edildiğini eklemektedir.

Dijital okuryazarlığın beceriler yanı sıra bir dizi yetenek gerektirdiğini düşünen Hague ve Payton (2010, s. 19) Dijital okuryazarlığın gerektirdiği yetenekleri aşağıdaki sekiz maddeli modellerinde açıklamaktadır.

Şekil 1

Dijital okuryazarlığın bileşenleri

Şekil 1'de gösterildiği gibi dijital okuryazarlık, dijital medyayı keşfetmede aktif olmayı, içerik oluşturmayı ve bunları anlamayı da içermektedir. Bu nedenle dijital okuryazarlık yaratıcı olmayı gerektirmekte ve desteklemektedir. Ayrıca, yeni bilgi ve içerik üretimi yaratıcılık olarak değerlendirilmektedir. Birçok araştırmacı, dijital okuryazarlığın hem eleştirel tüketim hem de yaratıcı üretim uygulamalarını içerdiğini öne sürmektedir (Hague ve Payton, 2010, s. 24). Alexander ve diğerlerine göre (2016, s. 6) Dijital okuryazarlığın yaratıcı tarafı, üretici-tüketici ilişkisinde sürekliliğin üretici tarafını vurgulamaktadır.

Kritik düşünme ve değerlendirme unsuru ise pasif olarak bilgi almakla kalmamayı, analiz etmeyi ve şekillendirmeyi içermektedir. Aynı zamanda akıl yürütme becerilerinin kullanılması anlamına gelmektedir. Bir diğer yetenek olan kültürel ve sosyal anlayış; bireylerin politik, ekonomik ve entelektüel olarak topluma katılımlarını sağlamaya dayanmaktadır. Dijital okuryazarlığın iş birliği boyutu; ağ ortamında bulunan bireylerin ortak alanlara nasıl katılacaklarını anlamalarını, bireylerin işbirlikçi becerileri ve bu becerileri dijital teknolojilere nasıl uygulayacaklarını öğrenmeleri gerektiğine işaret etmektedir. Dijital okuryazarlığın bir başka boyutu, bireylerin güvenilir ve ilgili bilgileri bulma ve seçme becerileriyle ilgilidir. Bilgiye ihtiyacı olanların bilgiyi nasıl bulacakları konusunda dikkatlice düşünmeleri, kaynakları seçerken seçici davranmaları, seçili kaynakları kullanmaları için bilgilendirilmeleri ve cesaretlendirilmeleri gerekmektedir. Dijital okuryazarlığın etkili iletişim boyutu; iletişim kurarken dijital iletişim araçlarına eleştirel ve seçici yaklaşmayı, amaca en uygun iletişim aracının seçilmesini ve etkin kullanılmasını içermektedir. E-güvenlik, dijital okuryazarlığın önemli bir bileşenidir. Dijital okuryazarlık, iletişim kurarken ve iş birliği yaparken bireylerin kendilerini güvende tutacak dikkatli seçimler yapmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle toplumun çevrimiçi ortamda güvende kalmalarını sağlamak adına eğitimler verilmesi önerilmektedir (Hague ve Payton, 2010, ss. 28-44). Dijital okuryazarlık eğitimlerinin, dijital okuryazarlık becerilerinin kazanılmasında önemi büyüktür. Çünkü dijital okuryazarlık, ancak açıkça öğretildiğinde ve uygulandığında ortaya çıkabilmektedir (Passey vd., 2018, s. 428). Dijital okuryazarlık, ağ ortamında pasif olmayı değil etkin olmayı gerektirir. Bu nedenle işlevsel dijital okuryazarlık yetenekleri; e-posta gönderip almayı, web sitelerini kaydetmeyi- linklerini düzenlemeyi, paylaşmayı, belgeleri indirmeyi, gözden geçirmeyi, yüklemeyi-depolamayı ve bunlara erişimi içermektedir. Cihak ve diğerlerine göre (2015, ss. 155, 157) öğrencilerin eğitim ortamlarına tam olarak dahil olabilmeleri, dijital materyallere erişimlerini artırabilmeleri ve istihdam olanaklarına erişebilmeleri için işlevsel dijital okuryazarlık yeteneklerini öğrenmeleri zorunludur. Hague ve Payton'a göre (2010, ss. 22-23), bireylerin işlevsel yeteneklerinin geliştirilmesi adına kütüphanelerin farklı teknolojilerle erişim olanakları sunması ve bireylere gerektiğinde profesyonel yardımda bulunması oldukça yararlı olacaktır.

Vieru ve diğerlerine göre (2015, ss. 4682-4683) dijital okuryazarlığın iş ve çalışma hayatındaki karşılığı olan dijital yetkinlik “teknolojik, bilişsel ve sosyal olmak üzere üç ilgili yetkinlik alanıyla ilişkilidir ve gerektiğinde üçünü birlikte kullanma konusundaki bireysel kapasitedir”. Hobbs (2010, ss. 18-19) geliştirdiği modelinde dijital yetkinliğin; erişim, analiz-değerlendirme, oluşturma, yansıtma ve eylem olmak üzere beş yetkinliği gerektirdiğini belirtmektedir. Hobbs'un modelinde erişim maddesi; medya ve teknoloji araçlarını ustaca bulma ve kullanma, uygun bilgileri başkalarıyla paylaşmayı içermektedir. Analiz ve değerlendirme maddesi; bireylerin kendilerine gönderilen mesajları anlama ve kullanma konusundaki yetkinliklerini kapsamaktadır. Oluşturma maddesi; kendini ifade etme güvenini kullanarak içerik oluşturma veya içeriğe katkıda bulunmayı gerektirmektedir. Yansıtma maddesi ise sosyal sorumluluk veya etik ilkeleri kendi kimliğinde, yaşamında ve iletişimlerinde kullanabilme yeteneklerini içermektedir. Hobbs'un modelindeki sonuncu yetkinlik olan eylem ise ailede, işyerinde ve toplumda bilgi paylaşımı içinde olmak, iş birliği içinde çalışmak, yerel, bölgesel, ulusal veya uluslararası düzeylerde bir topluluğun üyesi olarak topluma katılmayı ifade etmektedir.

Dijital Okuryazarlıkta Halk Kütüphanelerinin Önemi ve Rollerini

Bilgi toplumu kavramının ortaya çıkmasıyla kütüphanelerin dijital okuryazarlık ile ilgili endişelerinin 21. yüzyılda çeşitlendiği gözlenmektedir (McShane, 2011, s. 383). Zira 21. yüzyıl kütüphane kullanıcılarının dijital erişim araçlarına ve ortamlarına uyumları için bilgiyi çeşitli biçimlerde değerlendirebilmelerinin (bilgi okuryazarlığı), bilgisayar teknolojisini kullanabilmelerinin (dijital okuryazarlık) ve çevrimiçi dünyayla müzakere edebilmelerinin (İnternet okuryazarlığı) önemi artmıştır (Ayre, 2016, s. 356.). Gubbin ve Koontz (2010, ss. 1-2) halk kütüphanelerinin, halk eğitimini ve gelişimini destekleyen en önemli kamu kurumları olduğunu belirtmektedirler. Bu noktada yeni teknolojilere ve yaygın hizmet ağına sahip halk kütüphanelerinin klasik hizmetleri yanı sıra dijital okuryazarlık ile ilgili hizmetleri sunabilecek şekilde kendilerini yeniden düzenlemeleri gerektiğine dikkat çekmektedirler. Yılmaz (2021, s. 284), kütüphanelerin, daha fazla dijital içeriğe sahip olmaya başladıklarını, artık dijital ortamda çok sayıda ve türde hizmet ve de etkinlikler gerçekleştirdiklerini belirtmektedir. Çakmak (2018, s. 457, 460) halk kütüphanesi hizmetlerinin ve kütüphane binalarının dijital teknoloji ile daha ileri bir noktaya taşındığını belirtmektedir. 21. Yüzyılda halk kütüphanelerinin yeni hizmetlerine değinen Heseltine (2020, s. 4) bu hizmetleri; bilişim teknolojilerine erişim, dijital okuryazarlık desteği, kariyer desteği, sağlık bilgisi edinmede yardım, tasarım-üretim yoluyla bilim ve teknoloji ile etkileşim şeklinde listelemektedir. Ayrıca, halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitimleri en iyi kişiselleştirilmiş ve etkili eğitim şekli olarak kabul edilmekte olduğunu belirtmektedir.

Dijital okuryazarlık kapsamında halk kütüphanelerinin önemini aşağıdaki başlıklar halinde ele almak mümkündür.

1. Halk kütüphaneleri dijital okuryazarlık yaklaşımı ile kullanıcılarına mümkün olduğunca bağımsız ve yetkin dijital vatandaşlar olmaları konusunda ihtiyaç duydukları becerileri öğrenebilmeleri için dijital teknoloji ekipmanlarına, altyapısına, uygulamalarına, ücretsiz ve adil erişim sağlamaktadır (Rosa, 2015, s. 2). Bertot ve diğerlerine göre (2012, ss. 305-306) internet erişimi sunması, çeşitli hizmetleri ve her türlü araştırma desteği vermesi sonucunda halk kütüphanesinin önemi katlanarak büyümektedir. Teknoloji olanakları, halka yardımcı olan kütüphanecileri, halk kütüphanelerini toplumun istihdam ve e-devlet ihtiyaçlarını karşılamada daha iyi konuma taşımıştır. Halk kütüphaneleri bu imkanları ile topluma dijital görevlerini yerine getirmelerinde sağlamaktadırlar. Ayrıca temel okuryazarlık, yeni teknoloji ve yeni becerilere erişim imkânları sağlayarak bireylerin yaşamlarına değer katmaktadır (Huysmans ve Oomes, 2013, s. 172). Çevrimiçi olarak bilgi kaynaklarına, eğitim, istihdam ve vatandaşlık haklarına erişim sağlayarak, vatandaşları tam potansiyellerini gerçekleştirmeye teşvik etmekte hayati derecede önemli bir role sahiptir (McKrell, 2014, s. 77). Böylece, halk kütüphaneleri, bireylerin teknolojik gelişmelerden ve dijitalleşmeden en üst seviyede yararlanmalarına yardımcı olmaktadır (Sey vd., 2013, s. 1).
2. Kamusal alan olarak toplumda dijital bölünmenin ortadan kaldırılmasında, dijitalle dâhil olmada bireylere ve yönetimlere destek sağlamaktadırlar (Clark ve Perry, 2015, s. 5; Çakmak, 2018, s. 454-455). UNESCO (2017, s. 5) raporunda topluluklar, ülkeler ve bölgeler düzeyinde bireylerin dijital becerileri ve yetkinlikleri açısından belirgin eşitsizliklerin ve farklılıkların mevcut olduğu belirtilmektedir. Raporda tüm bireylerin

ilgili dijital becerileri geliştirme fırsatlarına sahip olmasını sağlamanın gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Teknolojik eksikliklerinden veya finansal yetersizliklerden dolayı dijital teknolojilere erişimi olmayanların dijital okuryazarlık konusunda yardım almak ve dijital okuryazarlık alanında eğitimlere katılmak için kamusal ortak bir alana ihtiyaçları bulunmaktadır. Böylece bu bireylerin toplumun aktif üyeleri olmalarını sağlanabilmektedir (Helsper, 2008, s. 13). Özellikle yaş, gelir, eğitim, istihdam durumu ve coğrafi konum gibi çeşitli faktörler bireylerin dijitalle dâhil olmasında belirleyicidir (Hartnett ve diğerleri, 2020, s. 16). Halk kütüphaneleri, dezavantajlı veya yetersiz hizmet alan popülasyonlar için şu anda internet erişiminin, eğitimin ve kaynakların mevcut olduğu birincil kaynak olarak durmaktadır. Jaeger ve diğerleri (2012, s. 14) halk kütüphanelerine dijital uçurumun üstesinden gelmek, dijital okuryazarlık öğretmek ve dijital katılımı teşvik etmek için diğer kültürel kurumlardan daha fazla güvenilmekte olduğunu belirtmektedirler. Çakmak (2018, s. 457-460) halk kütüphanelerinde verilen teknolojiye yönelik eğitimlerin, atölye çalışmalarının ve kullanıcılara sunulan teknolojik olanakların toplumda oluşacak dijital uçurumun azaltılmasına ve teknoloji kullanım kalitesinin artırılmasına katkılarının olduğunu ifade etmektedir.

3. Halk kütüphaneleri, bir dizi e-devlet hizmeti ile halkın dijital devlet hizmetleri ve kaynakları arasındaki etkileşimini destekleyerek devlet kurumları ve vatandaşlar arasında önemli bir bağlantı olarak hizmet etmeye devam etmektedir (Bertot ve diğerleri, 2012, ss. 313-314). Kullanıcıların dijital vatandaşlığa geçişlerinde temel bir rol oynamakta, Lankshear ve Knobel'in (2011, ss. 21-22) dikkat çektikleri gibi tüm bireylerin yeteneklerine ve ilgi alanlarına göre aktif bir yaşam seçmelerini, toplumsal hayata, dijital topluma aktif katılımlarını sağlayacak hizmetleri sunmaktadırlar. Garmer (2014, s. 10), yaptığı çalışmada günümüz dünyasındaki dijital gelişmelere bağlı olarak halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık konusunda sunmuş olduğu hizmet gruplarını şu şekilde özetlemektedir:

- 13-19 yaş arasındaki genç yaş grupları için robotik kodlama, kod ve yazılım öğrenme ve de 3 boyutlu materyal tasarımı gibi dijital uygulamalara yönelik eğitimlere katılmaktadır.
- Öğrenciler daha çok araştırma yapmak ve ihtiyaç duydukları bilgilere erişim noktasında teknik altyapıya sahip dijital hizmetleri kullanmaktadır.
- İş arayan ve iş bulmaya çalışan bireyler halk kütüphanelerinin sunmuş olduğu özgeçmiş hazırlama gibi dijital hizmetlerden yararlanmaktadır.
- Girişimci olarak öne çıkan gruplar, halk kütüphanelerinin sunmuş olduğu internet hizmetlerinden ve bu hizmetlerin içeriklerinden yararlanmakta, aynı zamanda yaratıcı (maker) atölyelerini kullanarak özgün materyaller üretmektedir.
- İleri yaş grubu (yaşlılar ve emekliler) ise, halk kütüphanelerinin sunmuş olduğu dijital araçları kullanmaktadır.

4. Halk kütüphaneleri, bireylerin yaratıcı topluluk bağlantılarını teşvik etmekte (American Library Association, 2018, s. 1) ve üretici olmalarına destek olmaktadır. Passey ve diğerleri (2018, s. 248) dijital okuryazarlığın bireylerin sadece tüketici olmamalarına ve üretici rollerinin geliştirilmesine bağlı olduğunu belirterek ve burada halk

kütüphanelerinin yardımlarına ihtiyaçları olduğuna dikkat çekmektedir. Thiele (2016, s. 158), anket çalışması sonucunda halk kütüphanecilerinin yaklaşık %91'inin birebir teknoloji kullanım yardımı yaptığı, dijital okuryazarlığın günlük programlarında birincil görevi olduğunu tespit etmiştir.

5. Tüm yaş gruplarını kapsayacak şekilde dijital okuryazarlık eğitim programları sağlayarak, dijital okuryazar topluluklar yaratmada önemli bir rol oynamaktadır (Manjarrez ve Shoembs, 2011, s. 8). Kütüphaneler, teknoloji kullanımına rehber olarak ve teknoloji eğitimine erişim sağlayarak dijital becerilerin artırılmasına yardımcı olmaktadır (Norwegian Ministry of Culture, 2010, s. 8). Çünkü, halk kütüphaneleri toplulukların demokratik bir toplumun parçası olmak için ve dijital okuryazar olabilmeleri adına yardımcı olabilecekleri profesyonellerle iletişim kurabilecekleri ve eğitim alabilecekleri yerlerdir. Halk kütüphaneleri bireylere ihtiyaç duydukları bilgiyi nasıl bulacaklarını, buldukları bilgiyi, teknolojiyi ve interneti nasıl kullanacaklarını öğretmektedir (Bertot ve diğerleri, 2012, s. 305; Ayre, 2016, s. 360). Ayrıca, toplumun gelecekteki becerilere, çalışma ve iş gücü ortamına hazırlanmalarında destek olmaktadır. Çünkü gelecek, iş hayatında ihtiyaç duyulacak becerilere göre şekillenmektedir (Clark ve Perry, 2015, s. 11). Öğrenmenin geleneksel sınıf ortamının dışına çıkmış olması halk kütüphanelerinin toplumun eğitimindeki rolünün artmasına neden olmuştur (Clark ve Visser, 2011, s. 40). Halk kütüphaneleri sundukları eğitimlerle teknolojik yenilikler ve bunların gerektirdiği beceriler konusunda toplumu güncel tutarlar. Zira, bireylerin dijital dünyaya katılmak için güçlü dijital becerilere ve bunları uygulamaya (uygulayama yapabilecekleri bağımsız alanlara) daha fazla ihtiyacı vardır (Clark ve Perry, 2015, s. 3).

Literatür araştırması sonucunda halk kütüphanelerinde, dijital okuryazarlık kapsamında aşağıdaki eğitimlerin verilebileceği tespit edilmiştir.

- E-hizmetlere, sosyal medyaya erişim ve kullanımı,
- Günlük veya gelişmiş dijital beceriler,
- Bilgiye erişim ve araştırma becerileri,
- Çevrimiçi güvenlik ve siber güvenlik uygulamaları (Cooke, 2019, s. 13).
- Temel bilgisayar kodlama dillerinin kullanması,
- Diğer dijital cihazlarla ilgili kurslar,
- Dijital sağlık hizmetlerine erişim ve dijital sağlık okuryazarlığı,
- Her türlü burs, hibe ve programlara erişim bilgisi,
- İş arama ve kariyerlerini geliştirme eğitimleri (Çakmak, 2018, s. 461; Digital Literacy, Libraries, and Public Policy, 2013, s.3, 17; Digital Literacy Programs, 2022, s. 1; State Library Guidebook: Support for Digital Literacy in Public Libraries, 2018, s. 3-4).

Geniş erişilebilir saatler, merkezi konular, zengin içerik, teknolojik imkânlar ve profesyonel kütüphane personelinin birleşimiyle halk kütüphanelerini dijital okuryazarlığa yönelik eğitim ve hizmetler için en verimli yer olarak konumlandırmıştır. Manjarrez ve Kyle Schoembs'a göre (2011, s. 7) bu konumlandırmada halk kütüphanelerinin bilgi teknolojilerine erken yatırım yapmış olmasının ve dijital içeriğe yönelik kamu talebine hızlıca ayak uydurmasının etkisi önemlidir.

Dijital okuryazarlığa geçiş ile kütüphane personellerinin görev içerikleri değişmiştir. Hartnett ve diğerleri (2020, ss. 26-44) kütüphane yöneticilerine yaptıkları anket sonucunda; kütüphanelerde dijital hizmetler kütüphanecisi, dijital uzman veya dijital teknoloji uzmanı çalıştırıldığını, dijital okuryazarlık konularında eğitim ve yardımlar sunduklarını tespit etmişlerdir. Dijital okuryazarlığa yönelik hizmetleri ve eğitimleri sunma gereksinimi, halk kütüphanelerini ve kütüphane profesyonellerini birer dijital uzman rolüne doğru itmektedir. Bireylerin dijital fırsatlara eşit bir şekilde erişmesini sağlama misyonunu karşılamak adına kütüphane personelinin becerileri, yetkinlikleri geliştirilmesi önerilmektedir (Clark ve Visser, 2011, ss. 39-40). Hobbs'da (2010, s. 22) artık kütüphane profesyonellerinin; bireylerin işlere, haberlere, eğitime, hizmetlere, sağlık bilgilerine, çevrelere ve topluma katılımlarında destek sağlamakta olduğunu belirtmektedir.

Halk kütüphanelerinin yeni gelişen bu rollerini başarabilmeleri dijital stratejilerinin olmasına bağlıdır. Dijital stratejilerin iki boyutu vardır. Birinci boyutu, kütüphane kullanıcılarının dijital okuryazarlık ihtiyaç ve beklentilerini karşılayıcı nitelikte olmasıdır. İkinci boyutu ise, halk kütüphaneleri personellerinin dijital okuryazarlık yeteneklerinin geliştirilmesi ve desteklenmesini içermesidir. Passey ve diğerleri (2018, s. 248) halk kütüphaneleri yöneticileri ile yaptıkları ankette, kütüphane yöneticilerinin halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık rollerini yerine getirirken aşağıdaki konuların ele alınması gerektiğini belirttiklerini iletmektedir.

1. Halk kütüphanelerinin dijital teknoloji stratejilerinin olmasının önemi,
2. Kütüphanelerce sağlanacak dijital cihazları kullanabilecekleri özel alanların sağlanması,
3. Dijital donanımın güncel tutulması ve yeterli kapasitede olması,
4. Personelin dijital konularda uzmanlıklarının bulunması ve geliştirilmesi,

Yılmaz ve Cevher (2015, s. 345) halk kütüphaneleri ve teknoloji ilişkilerindeki değişim eğilimlerini inceledikleri çalışmalarında, kütüphanecilerin %89,7 gibi büyük bir çoğunluğunun gelecekte halk kütüphanelerinin toplumun teknoloji temelli ihtiyaçlarını karşılayacak kurumlar olacağını düşündüklerini tespit etmişlerdir. Çakmak'a göre (2018, s. 454) halk kütüphaneleri dijital teknolojiye yönelmişlerdir ve hizmetlerinde kullanılmaktadırlar. Çalışmada ayrıca halk kütüphanelerinin dijital teknolojiye yönelik yenilikçi uygulama ve eğilimlerin verildiği alanlar haline dönüşmesine ve bu dönüşümün kullanıcı beklentilerini karşılama açısından da kaçınılmaz bir durum haline gelmesine dikkat çekilmektedir.

Clark ve Visser (2011, s. 38) 21. yüzyılda toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak adına, halk kütüphanelerinin rollerinin yeniden değerlendirmesini ve gelişen bilgi ekosisteminin önemli bir oyuncusu olmalarının sağlanmasını önermektedir.

Halk Kütüphanelerinin Dijital Okuryazarlık İhtiyaçlarını Karşılama Yaşadıkları Kolaylıklar ve Zorluklar

Hartnett ve diğerleri (2020, ss. 26-44) kütüphane yöneticilerine, kullanıcılarının dijital ihtiyaçlarını karşılamada kütüphanelerini destekleyen ana kolaylaştırıcı etkenlerin neler olduğunu sormuşlardır. Ankete katılan yöneticiler sırasıyla; diğer kurum ya da kuruluşlarla yapılan iş birliği

çalışmaları veya harici ortaklardan alınan destekler, kütüphanenin güncel dijital ekipmana sahip olması, kütüphane personelinin aktif katılımı ve kütüphane personelinin kapasitesinin önemli etkenler olduğunu belirtmişlerdir.

İş birliği çalışmaları, halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık hizmetlerini veya eğitimlerini paydaşlarından destek alarak daha rahat gerçekleştirebilmesini sağlamaktadır. Çünkü, tüm bu hizmetlerin veya eğitimlerin halk kütüphanelerinin kaynaklarıyla ve imkanlarıyla verilebilmesi oldukça zordur. İş birliği ya da ortaklık faaliyetleri kurumların paydaşları ile ortak hedefler peşinde koşarak aralarında köprüler kurmasına katkı sağlamakta, ürün ya da hizmetlerin iyileştirilmesinde, planlamada ve programlamada paydaş katkılarının alınabilmesini imkânlı hale getirmektedir (Ergün, 2021, ss. 121-122). Ayrıca halk kütüphanelerinin paydaşlarıyla kurduğu stratejik iş birliği/ ortaklıklar, paydaşları ile düzenli iletişim içinde olmasını sağlayarak, çatışma ya da güvensizliği ortadan kaldırmaktadır. Paydaş-kütüphane arasında uzun vadeli kalıcı iş birlikleri/ ortaklıklar yapılabilmesi, ortak kazanımların sağlanmasına ve problemlerin ortaklaşa çözümlenmesine ortam sağlamaktadır (Ergün, 2021, s. 239). Örneğin: Hartnett ve diğerlerinin (2020, s. 44) yürüttükleri çalışmaya katılan kütüphane yöneticilerinin çoğunluğu (%89), kütüphanelerinin bir dijital teknoloji organizasyonu veya sağlayıcısı ile kurulmuş ortaklıklarının olduğunu belirtmişlerdir. Böylece ihtiyaç sahibi olan bireylere düşük maliyetli dijital olanaklar sağladıklarını, dijital okuryazarlık programları için yerel kuruluşlarla veya okullarla dijital teknoloji erişimi ve hizmetlerine odaklanan ortaklıklar kurdukları belirtilmektedir. Birçok kütüphane için ortaklıkların dezavantajı, iş süreçlerinin fazlaşması, zaman içinde personel, finansman veya görevler değiştikçe ortaklıklarını sürdürmenin zor olması şeklinde olmaktadır. Ancak kurumlar arasında kurulacak doğru iş birlikleri ile, dijital hizmetlere ulaşmada dezavantajlı bireylere götürülecek hizmetler genişletilmekte ve iyileştirebilmektedir (Holt, L. ve Holt, G., 2010, ss. 123-124).

Hartnett ve diğerleri (2020, ss. 26-44) aynı çalışmalarında dijital okuryazarlık karşılımda engeller olarak, personelin sınırlı teknik bilgisi, zaman yetersizliği, finansman sorunu ve fiziksel kaynak eksiliği konularını ifade etmişlerdir. Aynı soruna değinilen bir başka çalışmadan; dijital kaynaklara erişim isteğinin artması, toplumun ihtiyacı olan eğitimlerin sağlanmasındaki zorluklar, kütüphanelerin teknoloji eğitim sınıflarının artan kullanımı, yeni hizmetlere, kaynaklara ve teknolojik altyapıya olan ihtiyacın artması ve de personel uzmanlığının bu ihtiyaçlarla örtüşmemesi olarak belirtilmektedir (Information Policy & Acces Center, 2015, s. 2). Rosa, (2015, s. 13) halk kütüphanesi çalışanlarının dijital okuryazarlık, dijital teknolojiler konusunda eğitimlerinin desteklenmesi gerektiğini, çünkü dijital okuryazarlık önemli bir kütüphane hizmeti olarak büyümeye ve çeşitlenmeye devam edeceğini belirtmektedir. Gelinek noktada, kütüphanecilerin, dijital okuryazarlık öğretme veya teknoloji bilgisinin ötesinde, aktarılabilir ek beceriler ve yetkinliklere (web tasarımı, gizlilik, pedagojik ve öğretim metotları) sahip olmaları beklenmektedir (Martzoukou, 2020, s. 82). Bu yetkinlikler, halk kütüphanesi personelinin etkili teknoloji eğitmenleri olması için gerekli bilgi ve becerilerin ana hatlarını çizmektedir. Halk kütüphanesi çalışanlarının yeni yetkinlikler kapsamında halk arasında popüler olan çeşitli okuryazarlık yazılımları, sanal referans teknolojileri, entegre kütüphane sistemleri, otomatik mesajlaşma programları, planlama ve etkinlik yönetimi yazılımları, e-kitap mobil uygulamaları, 3D baskı gibi yaratıcı uzay teknolojileri, web tasarımı, geliştirmesi-yönetimi, oyun platformlarına ve diğer sistemlere aşina olmaları gerekmektedir. Halk kütüphanelerinin mobil teknolojileri kullanması, mobil cihaz erişimi için kütüphane Web sitesinin optimizasyonu, kütüphane hizmetlerine ve içeriğine erişim için taranan kodların (QR kodları) kullanılması ve akıllı telefon

uygulamalarının geliştirilmesi kütüphanelerin mevcut hizmet rollerini genişletme yollarının etkili unsurları olarak belirtilmektedir (Bertot vd., 2012, s. 315).

Türkiye açısından konuyu ele alan Çakmak, (2018, s. 462) halk kütüphanesi profesyonellerinin, dijital teknoloji ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Aynı şekilde Karadeniz ve Yılmaz (2009, s. 64) çalışmalarında; kütüphanecilerin %49,7'sini bilgi ve iletişim teknolojileri (dijitalleştirme %49,7; elektronik kaynaklar %44,8; bilgi okuryazarlığı %40,6; çevrimiçi kataloglar %39,9) gibi gittikçe yaygınlaşan güncel konularla ilgili mesleki gelişmeleri yarıya yakın oranlarla izleyemedikleri tespit etmişlerdir.

Türkiye'de dijital okuryazarlık üzerine dikkat çekici çalışmalar yapıldığı ancak dijital okuryazarlık için oluşturulan stratejilerin sahiplenilerek sürdürülmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi ve tüm paydaşlarla paylaşılmasında zorluklar yaşandığı belirtilebilir. Örneğin, 2010 yılında gündeme gelmiş ve 2013 yılında pilot projesi gerçekleştirilmiş olan Kütüphan-e Türkiye projesi bu alanda yapılmış önemli bir çalışmadır. Bu proje ile toplumdaki dezavantajlı bireylerin (işsiz, yoksul, engelli, yaşlı vb.) bilgi ve iletişim teknolojileriyle tanıştırılması, bu teknolojilerin kullanımını öğretilmesi, bireylerin bilgisayar ve internet kullanıcı olmaları sağlanarak halk kütüphanelerinin bu anlamda birer cazibe merkezi haline dönüştürülmesi planlanmıştır (Al ve Soydal, 2014, ss. 302-304). Ancak bu araştırmanın bulgularında ortaya çıkmıştır ki projenin özellikle dijital okuryazarlık alanına giren hedeflerine hala tam olarak ulaşamamıştır. Aynı şekilde halk kütüphanelerinde teknolojiye yönelik konular, 2012 yılında düzenlenen II. Halk Kütüphanesi Sempozyumu'nda (2. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu, 2012, s. 1) ve 10 Mayıs 2013 tarihinde gerçekleştirilen III. Halk Kütüphanesi Sempozyumu'nda ele alınarak incelendikleri tespit edilmiştir (3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu, 2013, s. 1).

Türkiye'de halk kütüphanelerini iş birliği için teşvik edici yasal yönetmelikler bulunmaktadır. Örneğin; 28170 sayılı 11.01.2012 tarihli Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin "ğ" maddesinde "Kütüphane hizmetlerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla, çevresindeki diğer kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim, öğretim, kültür-sanat, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kişilerle iş birliği yapar" şeklinde iş birliğine vurgu yapılmıştır (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012, s.1). Ayrıca, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün "Kütüphane Hizmet Esasları"nda kurumlar arası iş birliğine dikkat çekilerek bu konu resmileştirilmiştir. KYGM'nin oldukça güzel iş birliği çalışmaları bulunmaktadır (Kütüphane hizmet esasları, 2012, s. 3). Örneğin; gerekirse; 2018 yılında KYGM-Konya Büyükşehir Belediyesi iş birliği ile kurulan Konya Gar Kütüphanesi, yine 2022 yılında KYGM-TCDD Taşımacılık A.Ş iş birliği ile kurulan Ankara Gar Kütüphanesi, 2018 yılında KYGM-Karabük Üniversitesi iş birliği ile "Bebek Kütüphanesi" ve 2021 yılında KYGM-Ümraniye Belediyesi iş birliğinin sonucu hizmete açılan Akyaka AVM Kütüphanesi bunlardan bazılarıdır (İstasyon Lojmanının Halk Kütüphanesine Dönüşümü Projesi, 2018; Bebek Kütüphaneleri Çalıştay, 2020; Ankara YHT Gar Kütüphanesi Açıldı, 2022; AVM Kütüphanesi Büyük İlgi Görüyor, 2021).

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Amacı

Çalışmada il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık alanındaki çalışmaları ve farkındalık düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmanın amaçlarını aşağıdaki gibi listelemek mümkündür:

1. Halk kütüphanelerinde dijital okuryazarlığa yönelik eğitim/ hizmetleri tespit etmek,

2. Halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık hizmetlerini sunarken karşılaştıkları başlıca zorlukları belirlemek,
3. Halk kütüphanelerinde dijital okuryazarlık konusunda bir farkındalık yaratmak.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli seçilmiş ve anket tekniği ile Türkiye’deki il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitim/ hizmetlerinin neler olduğuna dair veriler toplanmıştır.

Varsayım ve Sınırlılıklar

Araştırma verilerinin toplanma sürecinin Covid-19 salgın sürecinde gerçekleştirilmesi ve 81 il halk kütüphanesi ile yürütülmüş olması araştırmanın sınırlılıklarıdır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren 81 il halk kütüphanesi oluşturmaktadır. Anket soruları 81 il halk kütüphanesi yöneticisine iletilmiş ve tamamından veri elde edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Süresi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketler, araştırma evreninde yer alan il halk kütüphanesi yöneticilerine elektronik posta yoluyla iletilmiştir. Anket verileri, 11.02.2022 ile 05.03.2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Ankette kullanılan soruların bir kısmı OCLC (2012)’nin “State Library Guidebook: Support for Digital Literacy in Public Libraries: Appendix B: 2012 Digital Literacy Survey Questions” adlı Creative Commons 3.0 lisanslı anketinden yararlanılarak kategorik veri tipinde hazırlanmıştır. Halk kütüphaneleri yöneticilerine yöneltilen anket soru formunda 5’i kütüphaneye yönelik demografik sorular, 13’ü kütüphanenin dijital okuryazarlık hizmetleri hakkında olmak üzere toplam 18 adet soru yer almaktadır. Bu sorulardan bazıları çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan sorular için öncesinde hazırlayıcılardan elektronik posta yoluyla gerekli izinler elde edilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın evrenini oluşturan il halk kütüphanelerinin bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’nden gerekli izin alınmıştır.

Veri Analizi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmada kullanılan anket, kategorik veri tipinde hazırlandığı için ve de araştırmanın evrenin küçük olmasından dolayı kategorik veri tiplerine uygun olan ki-kare testi yapılamamıştır. Araştırmanın evrenini tamamından geri dönüş alınmış olması, anketin geçerlilik ve güvenilirliğini artırmaktadır. Anket verileri SPSS 24 uygulama yazılımı ile işlenerek, aritmetik ortalama, standart sapma ve frekans analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada 81 il halk kütüphanesi yöneticilerine uygulanan anket verileri bu konudaki literatür dikkate alınarak yorumlanmıştır. Tablo 1’de ankete katılan kütüphanelere ait demografik veriler verilmektedir.

Tablo 1

Kütüphanelere ait demografik bilgiler

Kütüphane Bilgileri	Bulunduğu Bölge	N	%
Bölgelere göre katılımcı kütüphaneler	Karadeniz Bölgesi	18	22,2
	Doğu Anadolu Bölgesi	15	18,5
	İç Anadolu Bölgesi	13	16
	Marmara Bölgesi	11	13,6
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8	9,9
	Ege Bölgesi	8	9,9
	Akdeniz Bölgesi	8	9,9
Mekânsal büyüklük	1.000m ² -2.499m ²	45	55,6
	2.500m ² -4.999m ²	23	28,4
	1.000m ² 'den az	11	13,6
	5.000m ² -9.999m ²	2	2,5
Hizmet sunulan nüfusun büyüklüğü	80.000– 499.999 kişi	32	39,5
	500.000–999.999 kişi	28	34,6
	2.000.000 ve üstü	8	9,9
	1.500.000–1.999.999 kişi	7	8,6
	1.000.000 –1.499.999 kişi	6	7,4
Kütüphaneci sayısı	2	27	33,3
	3	27	33,3
	4	12	14,8
	5 ve üstü	9	11,1
	1	6	7,4

Tablo 1'deki bölgelere göre verilere bakıldığında araştırma için her bölgeden katılımın sağlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Dijital okuryazarlık hizmetleri için mekânsal büyüklüğün bir etken olup olmadığını analizi için bakıldığında, kütüphanelerin %55,6'sının mekânsal büyüklüğünün 1.000m²-2.499m² olduğu tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlık eğitimleri için ileri sürülen kısıtlamalardan biri olarak %2,5 ile mekânsal alan yetersizlikleri (bakınız Tablo 13) belirtilmiştir. Kütüphanelerin %39,5'inin 80.000-499.999 kişi arasında nüfusa, %9,9'nun ise 2.000.000 ve üstü nüfusa hizmet verdiği tespit edilmiştir. Böylece ankete katılan kütüphanelerin etki ettikleri grubun büyüklüğü ortaya konmak istenmiştir. Dijital okuryazarlık hizmetleri için çalışan profesyonel kütüphaneci sayısının (bakınız Tablo 5) önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Buna karşın araştırmadaki kütüphanelerin %25,9'unda 4 ve daha fazla (n=21), %66,7'sinde 2 ve 3, ve %7,4'ünde (n=6) bir profesyonel kütüphanecinin hizmet verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 2'de il halk kütüphanelerinin son on iki ayda bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık konusunda sundukları veya sponsor oldukları eğitim ve yardım türlerine odaklanılmıştır.

Tablo 2*Kütüphanelerce sunulan bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitim ve yardımlarının dağılımı*

	N	%
Herhangi bir bilgi teknolojisi veya dijital okuryazarlık eğitimi ya da yardımı sunmuyoruz	61	75,3
Önceden planlanmış kütüphane personeli veya gönüllülerle verilen bire bir eğitim seansları	22	27,2
Resmi, yüz yüze eğitim sınıfları (planlanmış sınıflar)	10	12,3
Kullanıcılar tarafından istendiğinde anlık ihtiyaç duyulan yardımlara yönelik eğitimler, kurslar	6	7,4
Kullanıcıların kişisel yardım alabilecekleri açık laboratuvar saatlerinde eğitimler	6	7,4
Kullanıcılar tarafından kullanılmak üzere çevrimiçi eğitim materyaline erişim	3	3,7

Verilen 47 olumlu cevaptan %27,2 oranında “önceden planlanan eğitimler” olması kütüphanelerin bu konuda bir çaba içinde olduklarını göstermektedir. Ancak %75,3’ünün dijital okuryazarlık yönelik eğitimler ya da yardımlar sunmuyoruz şeklinde cevap vermesi, bu sorunun il halk kütüphanelerince yanlış anlaşılacak şekilde cevaplandırıldığı akla getirmektedir. Zira il halk kütüphaneleri içeriği dijital okuryazarlık ile ilgili çalışmalar (örneğin kullanıcılara istedikleri zaman verilen teknoloji yardım eğitimleri aslında birer dijital okuryazarlık eğitimidir) yürüttüğü literatür taramalarında ve ilerleyen tablolarla ortaya çıkmıştır.

Tablo 3’te coğrafik bölgelere göre il halk kütüphanelerinin bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık yardımları konusundaki durumları gösterilmektedir.

Tablo 3*Bölgelere göre – bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitim ve yardımların dağılımı*

	Kütüphanenin bulunduğu bölge													
	Karadeniz Bölgesi		Marmara Bölgesi		Güneydoğu Anadolu Bölgesi		Doğu Anadolu Bölgesi		İç Anadolu Bölgesi		Ege Bölgesi		Akdeniz Bölgesi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Resmi, yüz yüze eğitim sınıfları	1	5,6	1	9,1	0	0,0	0	0	1	7,7	2	25,0	5	62,5
Önceden planlanmış kütüphane personeli veya gönüllülerle verilen bire bir eğitim seansları.	1	5,6	2	18,2	3	37,5	0	0	5	38,5	5	62,5	6	75,0
Kullanıcılar tarafından istendiğinde anlık ihtiyaç duyulan yardımlara yönelik eğitimler, kurslar	0	0	2	18,2	1	12,5	0	0	2	15,4	0	0	1	12,5
Kullanıcıların kişisel yardım alabilecekleri açık laboratuvar saatleri	0	0	0	0	2	25,0	0	0	0	0	0	0	4	50,0
Kullanıcılar tarafından kullanılmak üzere çevrimiçi eğitim materyaline erişim	1	5,6	0	0	1	12,5	0	0	0	0	0	0	1	12,5
Herhangi bir bilgi teknolojisi veya dijital okuryazarlık eğitimi ya da yardımı sunmuyoruz.	17	94,4	7	63,6	6	75,0	15	100,0	8	61,5	5	62,5	3	37,5

Tablo 3'e göre son bir yılda en çok Akdeniz Bölgesi'ndeki il halk kütüphaneleri %62,5 ile en yüksek resmi oranda "yüz yüze bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitimleri" vermiştir. Doğu Anadolu Bölgesi %100, Karadeniz Bölgesi %94,4 ve G. Doğu Anadolu Bölgesi %75,5 oranında "Herhangi bir bilgi teknolojisi veya dijital okuryazarlık eğitimi ya da yardımı sunulmamaktadır" şeklinde cevaplandırmıştır. Buna göre bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitimleri konusunda Akdeniz bölgesindeki il halk kütüphanelerinin daha etkin oldukları ve Karadeniz bölgesindeki il hak kütüphanelerinin gerekli hizmetleri sunmak için girişime bulunmaları gerektiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 4'te son 12 ayda kullanıcılara sunulan bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık ile ilgili eğitim konularının sunulan eğitimin türlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4

Konularına göre – bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitim ve yardımların dağılımı

Eğitim Konuları	Eğitim Türleri					Sunulmadı N	Sunulan Toplam N
	Resmi eğitim sınıfı	Tek kişilik planlı eğitim	Gayri resmi eğitim	Çevrimiçi bireysel katılım			
	N	N	N	N			
Temel bilgisayar becerileri	2	1	3	1	74	7	
Temel İnternet aramaları	2	1	6	0	72	9	
Genel bilgisayar veya ofis yazılımlarının kullanımı	2	1	2	2	74	7	
Kütüphane tarafından sunulan çevrimiçi veri tabanlarını kullanmak	2	1	4	0	74	7	
E-posta ve diğer çevrimiçi hesaplar açma ve kullanma	1	1	2	0	77	4	
Güvenli çevrimiçi uygulamalar	1	2	1	0	77	4	
Çevrimiçi bilgilerin etik kullanımı ve telif hakkı	1	1	2	0	77	4	
Çevrimiçi devlet bilgilerine erişim	1	0	3	0	77	4	
Çevrimiçi iş arama ve kariyerle ilgili bilgilere erişme	1	2	2	0	76	5	
Çevrimiçi sağlık bilgilerine erişme	1	1	1	0	78	3	
Çevrimiçi bankacılık ve yatırım bilgilerine erişme	1	0	2	0	78	3	
Finansal okuryazarlık eğitimi	2	0	1	0	78	3	
Nüfus ve seçere bilgilerine erişebilme	1	1	2	0	77	4	
Tüketici bilgilerine erişim	1	0	1	0	79	2	
e-Okuyucuları kullanma ve e-Kitapları indirme	3	0	5	0	73	8	
Kullanıcıya ait akıllı telefonlar, tabletler ve benzeri cihazları kullanma	2	1	1	0	77	4	
Sosyal medya	2	2	1	0	76	5	

Tablo 4 (devamı)

Web sitesi veya blog oluşturma ve yönetimi	2	0	1	0	78	3
Dosya veya belge depolama gibi Web 2.0 üretkenlik araçları	1	1	1	0	78	3
Dijital fotoğrafçılık, film yapımı, video düzenleme, animasyon vb. için dijital içerik oluşturma ve paylaşma uygulamalarını kullanma	1	0	2	0	78	3
Diğer	0	0	2	0	79	2
Toplam	30	16	45	3	81	94

Tablo 4'te dijital okuryazarlık konusunda %47,8 oranında “gayri resmi türde eğitim” (n=45) ve %17,1 oranında da (n=16) tek kişilik planlı eğitimin verilmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu da bu eğitimlerin çoğunluğunun önceden planlanmış eğitimler olmadığını göstermektedir. Zira, bulgularda verilen eğitimlerin sadece %31,9'unun resmi eğitim olarak verildiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 5'te, il halk kütüphanelerinde verilen dijital okuryazarlık eğitimleri ile sahip olunan BBY mezunu personel sayısı arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Tablo 5

Dijital okuryazarlık eğitim konularının, eğitimleri sunan il halk kütüphanelerinin sahip olduğu BBY mezunu personel sayılarına göre dağılımı

Sunulan Eğitimler	BBY mezunu kütüphaneci sayısı			
	1-2	3	4 ve üstü	Sunulan Eğitimler
	N	N	N	N
Temel bilgisayar becerileri	2	0	5	7
Temel İnternet aramaları	3	1	5	9
Genel bilgisayar veya ofis yazılımlarının kullanımı	2	0	5	7
Kütüphane tarafından sunulan çevrimiçi veri tabanlarını kullanmak	3	1	3	7
E-posta ve diğer çevrimiçi hesaplar açma ve kullanma	2	0	2	4
Güvenli çevrimiçi uygulamalar	2	0	2	4
Çevrimiçi bilgilerin etik kullanımı ve telif hakkı sorunları	2	0	2	4
Çevrimiçi devlet bilgilerine erişim	1	0	3	4
Çevrimiçi iş arama ve kariyerle ilgili bilgilere erişme	3	0	2	5
Çevrimiçi sağlık bilgilerine erişme (Örneğin tüketici sağlık, beslenme)	1	0	2	3
Çevrimiçi bankacılık ve yatırım bilgilerine erişme	1	0	2	3
Finansal okuryazarlık eğitimi	1	0	2	3
Nüfus ve seçere bilgilerine erişebilme	2	0	2	4
Tüketici bilgilerine erişim	0	0	2	2
e-Okuyucuları kullanma ve e-Kitapları indirme	3	1	4	8

Tablo 5 (devam)

Kullanıcıya ait akıllı telefonlar, tabletler ve benzerlerini kullanma	1	1	2	4
Sosya medya (Örneğin Twitter, Facebook)	2	0	3	5
Web sitesi veya blog oluşturma ve yönetimi	1	0	2	3
Dosya veya belge depolama gibi Web 2.0 üretkenlik araçları	1	0	2	3
Dijital fotoğrafçılık, film yapımı, video düzenleme, animasyon vb. için dijital içerik oluşturma ve paylaşma uygulamalarını kullanma	1	0	2	3
Diğer	1	0	1	2
Sunulan Eğitimler Toplamı	35	4	55	94

Tablo 5'e göre verilen 94 eğitimin, %58,5'i (n=55) BBY mezun sayısı 4 ve üstünde olan kütüphanelere aittir. Bu oran 1-2 BBY mezunu bulunan kütüphanelerde %37,2 (n=35) iken 3 BBY mezunu olan kütüphanelerde daha düşük çıkmıştır.

Tablo 6'da dijital okuryazarlık eğitimleri düzenleyen il halk kütüphanelerine bu eğitimlerden beklentilerinin karşılanma durumları sorulmuştur. Böylece il halk kütüphanelerinin bu eğitimlere yönelik değerlendirmeler ve istatistiki bilgi toplayıp toplamadıkları öğrenilmek istenmiştir.

Tablo 6

Düzenlenen dijital okuryazarlık eğitim ve etkinliklerinin kütüphanelerin beklentilerini karşılama durumlarını gösteren dağılım tablosu

	N	%
Sonuç veya etki bilgileri toplanmamaktadır	48	59,3
Katılımcılardan alınan geri bildirimler yeterlidir	30	37
Katılımcı değerlendirme sonuçları istenen seviyede gerçekleşmiştir	9	11,1
Eğitim sınıflarına katılım yeterli sayılarda gerçekleşmiştir	8	9,9
Yeterli sayıda birebir planlanmış oturumlar düzenlenmiştir	7	8,6

Verilen eğitimler sonucunda elde edilen sonuçlara bakıldığında %59,3 oranında eğitimlerin sonuç ve etkilerine yönelik bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak katılımcıların %37'si kullanıcı geri bildirimleri aldıklarını belirtmiştir. Kütüphanelerin verdikleri eğitimlere ait her türlü istatistiki veriyi toplaması ve bir sonraki eğitimleri bunları dikkate alarak planlaması adına yararlı olacaktır.

Tablo 7'de kütüphanelerin düzenlemiş oldukları dijital okuryazarlık eğitimlerinin kimler tarafından verildiğini tespit etmek amacıyla sorulan çoktan seçmeli bir soruya verilen cevaplar gösterilmektedir. Bu soru ile dijital okuryazarlık eğitim ya da etkinliklerinin ağırlıklı olarak kütüphane personelinin sorumluluğunda olup olmadığı ya da diğer paydaşlardan destek alınıp alınmadığı belirlenmek amaçlanmıştır. Ancak bazı kütüphanelerin "eğitimler sunmamaktadır" seçeneği (n=20) yanı sıra diğer seçeneklerden de seçtikleri tespit edilmiştir. Bunun bazı kütüphanelerin istatistiki verilerle cevap vermemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 7*Kütüphanelerinde dijital okuryazarlık eğitim ya da etkinliklerini yürütenlere ait dağılım tablosu*

Eğitim Etkinliklerini Yürütenler	N	%
Kütüphane personeli	65	80,2
Kütüphane gönüllüleri	24	29,6
Kütüphane dijital okuryazarlık konusunda eğitimler sunmamaktadır	20	24,7
Sivil toplum kuruluşlarının personeli	12	14,8
Bölgesel iş birliği kuruluşları, dernekler veya konsorsiyum eğitimcileri	9	11,1
Halktan gönüllü katılımcılar	6	7,4
Sözleşmeli eğitmenler veya eğitim şirketi	0	0,0
Diğer	0	0,0

Kütüphanelerin vermiş oldukları cevaplara göre dijital okuryazarlık eğitim ya da etkinliklerini %80,2 oranla kütüphane personeli ve %29,6 oranında ise kütüphane gönüllüleri yürütmektedir. Günümüz koşullarında, kütüphanelerin birey ya da kurumlarla daha çok iş birliği içinde olmasının hızla gelişen dijital teknoloji karşısında daha fazla ve etkin eğitimler düzenleyebilmesinin önünü açacaktır.

Tablo 8’de il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitimleri veya etkinlikleri için ağırlıklı olarak hangi paydaşlardan destekler sağladığı gösterilmektedir.

Tablo 8*Dijital okuryazarlık eğitim ve etkinliklerine yönelik iş birliği yapılan paydaşların dağılımı*

İş Birliği Yapılan Paydaşlar	N	%
Resmi devlet kurumları	66	81,5
Üniversiteler, yüksek okullar	40	49,4
Konu uzmanları ya da özel konu merkezleri	30	37
Kulüpler	8	9,9
Yerel yönetim kurumları (Belediyeler)	7	8,6
Dernekler	4	4,9
Eğitim verilmemiştir	4	4,9
Yardım kuruluşları	3	3,7
K12 okulları (Lise ve ilköğretim kurumları)	1	1,2
Teknoloji merkezleri	1	1,2
İşgücü sağlayıcılar ve iş merkezleri	0	0

Kütüphaneler dijital okuryazarlık eğitim veya etkinlikleri için %81,5 oranla resmi devlet kurumlarından ve %49,4 oranda üniversiteler, yüksekokullardan destek almaktadır. Daha fazla oranda kurum ve kuruluşlarda iş birliğini geliştirici çalışmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9’da dijital okuryazarlık eğitim veya etkinlikleri için il halk kütüphanelerinin yeterli olanaklara sahip olup olmadığı gösterilmek istenmiştir.

Tablo 9

Kütüphanenin dijital okuryazarlık olanakları

Olanaklar	N	%
Bilgisayar laboratuvarı	67	82,7
Gezici kitap otobüsü	31	38,3
Makerspace odası	20	24,7
Görsel-İşitsel donanımların kullanılabildiği alanlar	8	9,9
Oyun odaları	7	8,6
Özel toplantı bölmeleri	4	4,9
Mobil eğitim aracı	3	3,7
Çevrimiçi sohbet odası	0	0

Kütüphanenin sahip olduğu dijital okuryazarlık olanakları incelendiğinde %82,7'lik oranla bilgisayar laboratuvarı, %38,3'lük oranla gezici kütüphane otobüsü ve %24,7'lik oranla makerspace odasının bulunduğu belirlenmiştir. İl halk kütüphanelerinin teknolojik alt yapısının oldukça iyi olduğu ve il halk kütüphanelerinin toplumun dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesini çok rahatlıkla destekleyebilecekleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 10'da ise Tablo 9'da verilen kütüphane olanaklarının bölgelere göre dağılımı gösterilmektedir. Böylece bölgesel farklılıkların neler olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir.

Tablo 10

Bölgelere göre kütüphanelerin dijital okuryazarlık olanaklarının dağılımı

Kütüphane Olanakları	Kütüphaneniz Türkiye'de hangi bölgede bulunmaktadır?														
	Karadeniz		Akdeniz		Marmara		İç Anadolu		Doğu Anadolu		G. Doğu Anadolu		Ege		Bölge Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Bilgisayar laboratuvarı	16	88,9	7	87,5	8	73	10	77	14	93	5	63	7	88	67
Gezici kitap otobüsü	4	22,2	7	87,5	7	64	5	39	2	13	3	38	3	38	31
Makerspace odası	5	27,8	6	75	3	27	1	7,7	0	0	3	38	2	25	20
Görsel-İşitsel donanımların kullanılabildiği	3	16,7	0	0	1	9,1	2	15	0	0	2	25	0	0	8
Oyun odaları	2	11,1	1	12,5	1	9,1	1	7,7	0	0	1	13	1	13	7
Mobil eğitim aracı	0	0	1	12,5	1	9,1	0	0	1	6,7	0	0	0	0	3
Özel toplantı bölmeleri	1	5,6	1	12,5	0	0	1	7,7	0	0	1	13	0	0	4
Çevrimiçi sohbet odası	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Olanak Toplam	31		23		21		20		17		15		13		140

Tablo 10'da görüldüğü üzere bilgisayar laboratuvarına sahip olma oranı (n=67) tüm bölgelerde oldukça yüksektir. Özellikle Karadeniz Bölgesindeki kütüphanelerin bilgisayar laboratuvarına sahip olma sayısının (n=16) diğer bölgelerdeki kütüphanelere göre daha yüksek daha olduğu görülmektedir. Aynı şekilde gezici kütüphane hizmeti de tüm bölgelerde sayı

olarak (n=31) oldukça iyi durumdadır. Üçüncü en yüksek yüzde olarak ise kütüphanelerde makerspace odasının bulunması (n=20) görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi hariç tüm bölgelerde makerspace odasının bulunduğu gözlenmiştir.

Tablo 11’de il halk kütüphanelerine sunmuş oldukları dijital okuryazarlık eğitimlerine ait içeriklere çevrimiçi olarak erişim imkânı sunup sunmadıkları sorulmuştur.

Tablo 11

İl halk Kütüphanelerinin dijital okuryazarlık içeriklerine çevrimiçi erişim sağlama durumları

	N	%
Kütüphane, kullanıcılara çevrimiçi olarak kendi hazırladığı dijital okuryazarlık eğitim materyaline erişim sağlıyor mu?		
Evet	39	48,1
Hayır	42	51,9

İl halk kütüphanelerinin sundukları dijital okuryazarlık eğitim içeriklerine evinden ve istediği zaman aralığında erişmek isteyen kullanıcılara bu imkânı sağlaması, bu eğitimlere katılmış ya da katılamamış olan bireyler için eğitimin etkisini ve verimliliği artırıcı etki taşımaktadır. İl halk kütüphanelerinin %48,1’i “Kütüphane, kullanıcılara çevrimiçi olarak kendi hazırladığı dijital okuryazarlık eğitim materyaline erişim sağlıyor mu?” sorusuna erişim sağlamaktadır cevabını verirken, %51,9 oranında hayır cevabının verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 12’de il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık konusunda ileriye dönük planlarına yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplara yer verilmiştir.

Tablo 12

İl halk Kütüphanelerinin dijital okuryazarlık konusunda ileriye dönük planları

	N	%
Kütüphane şu anda yukarıda ele alınmayan yeni bilgi teknolojisi ve dijital okuryazarlık eğitimi tekliflerini planlıyor veya aktif olarak takip ediyor mu?		
Evet	51	63,0
Hayır	30	37,0

Tablo 12’ye göre il halk kütüphanelerinin %63’ü dijital okuryazarlık konusunda eğitimler vermeyi planlamakta veya aktif olarak bu alandaki gelişmeleri takip etmektedir. İl halk kütüphaneleri yöneticilerinin teknoloji ihtiyaçlarını ele alan hedeflerinin olması, ayrıca kütüphane ortamında personel ve kullanıcılar için dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinin önemine vurgu yapmış olması gelecekte bu konuya daha çok eğileceğini göstermesi bakımında oldukça önemlidir.

Tablo 13’te il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitimlerini düzenlemede karşılaştıkları kısıtlamaların önem dereceleri ile ilgili verilen cevaplara yer verilmiştir.

Tablo 13

Dijital okuryazarlık eğitimlerinde karşılaşılan kısıtlamaların dağılımı

	En önemli		Ne önemli ne önemsiz				Çok önemsiz		\bar{x}	ss		
	N	%	N	%	N	%	N	%				
	Ek eğitim sınıfları ve bire bir oturumlar sağlamak için daha fazla personel/gönüllü/ortak zamanı yok	0	0	0	0	1	1,2	50			61,7	30
Eğitimci ve gönüllü eksikliği	0	0	0	0	2	2,5	37	45,7	42	51,9	4,44	0,67
Hizmetlerin ve eğitimlerin halka duyurulmasındaki zorluklar	0	0	2	2,5	4	4,9	39	48,1	36	44,4	4,25	0,86
Eğitimci ve gönüllülerin ilgili konulardaki bilgi eksiklikleri	0	0	2	2,5	2	2,5	39	48,1	38	46,9	4,35	0,76
Yetersiz personel sayısı	0	0	0	0	1	1,2	35	43,2	45	55,6	4,49	0,65
Personelin bu alandaki bilgi ve eğitim eksikliği	0	0	1	1,2	1	1,2	31	38,3	48	59,3	4,51	0,71
Gerekli eğitim materyallerinin bulunamaması	0	0	1	1,2	2	2,5	35	43,2	43	53,1	4,43	0,72
Sınırlı sayıda ve yetersiz özelliklerde bilgisayarlara sahip olmak	0	0	3	3,7	2	2,5	36	44,4	40	49,4	4,35	0,81
Yetersiz internet ve teknik altyapı	0	0	2	2,5	2	2,5	42	51,9	35	43,2	4,31	0,75
Eğitimler için yeterli alan ve yer sıkıntısı	0	0	2	2,5	1	1,2	44	54,3	34	42	4,31	0,74
Diğer yardımcı teknik donanımların (Kulaklık gibi) eksik olması	0	0	2	2,5	4	4,9	50	61,7	25	30,9	4,16	0,73
Kullanıcılardaki algının oluşmamış olması	0	0	0	0	5	6,2	51	63	25	30,9	4,20	0,66
Kullanıcılarca rağbet görmemesi	0	0	1	1,2	5	6,2	54	66,7	21	25,9	4,12	0,68

Tablo 13'te önemli kategorisinde Sınırlı sayıda ve yetersiz özelliklerde bilgisayarlara sahip olmak, %3,7, eğitimlerin duyurulmaması, eğitimcilerin ve gönüllülerin bilgi eksikliği, yetersiz internet ve teknik altyapı, eğitimler için yeterli alan ve diğer teknik donanım eksiklikleri aynı yüzdelik değerinde %2,5 olarak çıkmıştır. Bu soruda hiçbir seçenek "en önemli" sorun olarak işaretlenmemiştir. Sonuç olarak, il halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık eğitimlerini veya hizmetleri rahatlıkla verebilecekleri teknik alt yapıya sahip oldukları ve Tablo 4'te görüldüğü gibi bu konuda planlı çalışılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, halk kütüphanelerinin toplumun dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirmesindeki rolünü araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada halk kütüphanelerinin, dijital okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesinde önemli role sahip oldukları ispatlanmaya çalışılmıştır. Buna göre elde edilen bulguları şu şekilde özetlenebilir:

- İl halk kütüphanelerinde son on iki ayda doksan dört dijital okuryazarlık eğitimleri verilmiştir. Bulgular kısmında il halk kütüphanelerinin planlı dijital okuryazarlık eğitimlerini sayıca çok az olduğu, buna karşı gayri resmi eğitimlerin sayısının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (bakınız Tablo 4). Araştırma verilerine göre daha planlı ve tüm yıla yayılmış, farklı kullanıcı türlerinin ihtiyaç ve beklentilerini kapsayıcı dijital okuryazarlık eğitimlerinin yapılması gerekmektedir.

- İl halk kütüphanelerinde verilen eğitimlerin; genel internet kullanımı, temel bilgisayar becerileri, e-okuyucuları kullanma ve e-kitapları indirme, genel bilgisayar kullanımı ve ofis yazılımları, kütüphane tarafından sunulan çevrimiçi veri tabanlarının kullanımı, çevrimiçi iş arama ve kariyerle ilgili bilgilere erişme ve sosyal medya kullanımı gibi farklı konularda olduğu tespit edilmiştir. Düzenlenen dijital okuryazarlık eğitimleri bakımından Akdeniz Bölgesi'nin (bakınız Tablo 3) oldukça etkin olduğu görülmüştür. Bugün il halk kütüphanelerinin bazılarının (bakınız Tablo 5) dijital okuryazarlık etkinlikleri düzenledikleri, henüz düzenlemeyenlerin ise bu konuda istekli oldukları (bakınız Tablo 12) tespit edilmiştir. Bölgesel anlamda teknolojik alt yapı farklılıkları tespit edilmiştir (bakınız Tablo 10)
- İl halk kütüphanelerince düzenlenen dijital okuryazarlığa yönelik eğitimlerin genelde kütüphane personeli ve kütüphane gönüllüleri tarafından verilmekte olduğu tespit edilmiştir (bakınız Tablo 7). Az da olsa sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılarak dijital okuryazarlık eğitimleri için katkılar sağlanmakta olduğu belirlenmiştir.
- Anket bulgularından (bakınız Tablo 9 ve Tablo 10) il halk kütüphanelerinin sahip olduğu dijital okuryazarlık ve dijitale dâhil etme kapasiteleri, eğitim ve öğretim sağlama yeteneği, gerekli bilgi kaynaklarına sahiplik durumlarının iyi olduğu tespit edilmiştir. Bu olanakları ile il halk kütüphaneleri, toplumdaki herkes için dijital imkânlar sağlamak adına gerekli olan 21. Yüzyıl okuryazarlık becerileri ile teknoloji kaynaklarına güçlü erişimin en önemli parçasıdır.

Halk kütüphanelerinin hizmet ettikleri toplumun demografik yapısına, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre dijital okuryazarlık konularında gerekli eğitimler veya etkinlikler düzenlemesi oldukça faydalı olacaktır. Bu kapsamda, gelecek için aşağıdaki adımların atılması yerinde olacaktır:

1. Literatür okumaları sonucunda tüm dünyada halk kütüphanelerinin dijital okuryazarlık kapsamında daha fazla inisiyatif aldığı ve ulusal çapta politikalarının olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin Tünde (2016, s. 67) Macaristan'da hükümetin, kütüphanelerin iş birliğiyle dijital yetkinliğin geliştirilmesini uygulamayı planladığını ve bu politikaların odağında halk kütüphanelerinin bulunacağını belirtmektedir. Bu nedenle, ulusal çapta dijital okuryazarlık ve toplumun dijital hayata katılımını teşvik etmeye yönelik planların ve de ulusal bir politikanın oluşturulması, en önemlisi de politikaların odağında halk kütüphanelerinin bulunması önerilmektedir. Ulusal stratejinin gerekliliğine değinen Karadeniz ve Yılmaz (2020, s.308), özellikle Türkiye'deki halk kütüphanelerinin ülkenin "kültürel, sosyal, sanatsal ve ekonomik olarak gelişimine daha fazla katkı sağlaması ve bu katkının sürdürülebilir kılınması için ulusal çapta stratejik bakış açılarına ve yaklaşımlara gereksinim" olduğuna dikkat çekmektedirler.
2. Halk kütüphanelerinin planlı olarak ve hedef kitle analizleri yapılarak dijital okuryazarlık eğitimlerini oluşturması ve topluma yol gösterici olması,
3. Paydaşlarla yapılan iş birliklerinin artırılması adına profesyonel kütüphanecilerin iş birliği kurma ve geliştirme konularında eğitimler alması,
4. Kütüphanelerin bina olanaklarının ve kapasitelerinin oldukça iyi durumda olduğu tespit edilmiş olmakla birlikte, güncel dijital okuryazarlık gereksinimlerini karşılayabilecek

şekilde bu olanaklarının zenginleştirilmesi, bölgele teknolojik alt yapı farklılıklarının giderilmesi,

5. Literatür araştırmaları sonucunda bazı ülkelerin ileri teknik yardımlar için kütüphane içinde ya da yakınında hizmet verebilecek teknik destek-onarım noktalarını kurdukları tespit edilmiştir. Ülkemizdeki halk kütüphaneleri için benzer bir yapının sağlanması yerinde olacaktır.

Dijital okuryazarlık, toplumun dijital ortamdaki bilgiyi araştırması, organize edebilmesi, değerlendirmesi, kullanması, yeniden üretmesi ve gerektiğinde iletebilmesi için bir araç olarak teknolojiyi kullanmasını sağlamak adına oldukça etkili bir araçtır. Diğer taraftan halk kütüphaneleri, farklı bilgi kaynakları ve değişik teknolojileri hizmet sundukları toplulukları için erişilebilir hale getirmede merkezi bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle halk kütüphaneleri, gelişmiş dijital erişim, dijital okuryazarlık ve dijital katılım için ilgili kurumlarca desteklenip finanse edilmeleri Türk toplumunun geleceğe hazırlanmasında en etkili kurumlardan biri olarak hizmetlerini sunmalarını sağlayacaktır.

Bu araştırma çalışması 81 il halk kütüphanesi ile sınırlı tutulmuştur. Türkiye'yi yansıtması adına ileride tüm Türkiye'deki halk kütüphanelerini kapsayan bir çalışma yapılması önerilmektedir.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Etik Kurul İzni

Makaleye yönelik etik kurul izni, Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 11.02.2022 tarih ve 2022-34 sayılı kararı ile alınmıştır.

Yazarlık Katkısı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı verdiklerini beyan etmiştir.

Kaynakça

- Al, U. ve Soydal, İ. (2014). Kütüphan-e Türkiye projesi: Halk kütüphanesi kullanım araştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(3), 288-307.
- Alexander, B., Adams, B. S., Cummins, M. ve New Media Consortium. (2016, Ekim). *Digital literacy: an NMC Horizon Project strategic brief*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED593900.pdf>
- American Library Association. (1989, 10 Ocak). *Presidential committee on information literacy: final report*. American Library Association. <https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>
- American Library Association. (2018, 23 Ocak). *Fostering creative community connections*. American Library Association. <https://www.ala.org/pla/initiatives/shortstorydispensers>
- Ankara YHT Gar Kütüphanesi Açıldı (2022, 4 Ağustos). <https://basin.ktb.gov.tr/TR-326466/ankara-yht-gar-kutuphanesi-acildi.html>
- AVM Kütüphanesi Büyük İlgi Görüyor (2021, 15 Nisan). <https://umraniye.bel.tr/tr/main/news/avm-kutuphanesi-buyuk-ilgi-goruyor/9140>
- Ayre, L. B. (2016). The impact of information technology on public libraries. *Public Library Quarterly*, 35(4), 355-361.
- Bebek Kütüphaneleri Çalıştayı (2020, 7-8 Ekim). KYGM. <https://kygm.ktb.gov.tr/Eklenti/72984,1-bebek-kutuphaneleri-calistayipdf.pdf?0>
- Bertot, J.C., Gorham, U., Jaeger, P.T. ve Taylor, N. G. (2012). Public libraries and the Internet 2012: key findings, recent trends, and future challenges. *Public Library Quarterly*, 31(4), 303-325.

- Cihak, D. F., Wright, R., Smith, C. C., McMahon, D. ve Kraiss, K. (2015). Incorporating functional digital literacy skills as part of the curriculum for high school students with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 50(2), 155–171.
- Clark, L. ve Perry, K.A. (2015, Aralık). *After access: libraries & digital empowerment*. https://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org.advocacy/files/content/ALA%20DI%20After%20Access_final_12%2017%2015.pdf
- Clark, L. ve Visser, M. (2011). Digital literacy takes center stage. *In The Transforming Public Library Infrastructure*, 6, 38–41.
- Cooke, L. (2019, Haziran). *IFLA guidelines on public Internet access in libraries*. <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/statements/guidelines-on-public-internet-access.pdf>
- Czarnecki, K. (2009). How digital storytelling builds 21st century skills. *Library Technology Reports*, October, 15-19.
- Çakmak, T. (2018). Dijitalleşmenin Halk Kütüphanelerine Yansımaları. H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed.). *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller* (ss. 451-466) içinde HiperYayın.
- Digital Literacy, Libraries, and Public Policy* (2013, Ocak). https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/16261/2012_OITP_digilitreport_1_22_13_Marijke%20Visser.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Digital Literacy Programs* (2022, Ağustos). *Richmond Public Library*. <https://www.yourlibrary.ca/launchpad-program/>
- Embedding digital literacy as a graduate attribute at Leeds Beckett University* (2014, Kasım). https://teachlearn.leedsbeckett.ac.uk/-/media/files/clt/clt_beckett_embedding_digital_literacy_icons.pdf
- Ergün, C. (2021). *Kütüphanelerde itibar yönetimi: paydaş temelli bir model önerisi*. HiperYayın.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004, Ocak). *Digital literacy*. https://www.researchgate.net/publication/250721430_Digital_Literacy_A_Conceptual_Framework_for_Survival_Skills_in_the_Digital_Era
- European Commission (2000, 23-24 Mart). *eEurope: an information society for all: communication on a commission initiative for the special European Council of Lisbon, 23 and 24 March*, <https://www.w3.org/WAI/References/eEurope>
- Garner, A. K. (2014, October). *Rising to the challenge: re-envisioning public libraries*. <https://csreports.aspeninstitute.org/documents/AspenLibrariesReport.pdf>
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. John Wiley & Sons,
- Gubbin, B. ve Koontz, C. (2010). *Ifla public library service guidelines*. De Gruyter.
- Gui, M. (2007). Formal and substantial Internet information skills: The role of socio-demographic differences on the possession of different components of digital literacy. *First Monday*, 12(9), 1.
- Hague, C. ve Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*. <http://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL06/FUTL06.pdf>
- Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği* (2012, 11 Ocak). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15780&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Hartnett, M., Butler, P., Mentis, M., Carvalho, L. ve Kearney, A. (2020, Ağustos). *Public libraries and digital inclusion research report*. https://www.researchgate.net/publication/350075500_Public_Libraries_and_Digital_Inclusion_Research_Report
- Helsper, E. (2008, Ekim). *Digital inclusion*. http://eprints.lse.ac.uk/26938/1/__libfile_REPOSITORY_Content_Helsper,%20E_Digital%20inclusion_Helsper_Digital%20inclusion_2013.pdf
- Heseltine, R. (2020). Toward a new understanding of the purpose and practice of public libraries in the twenty-first century. *Public Library Quarterly*, 39(1), 2–16.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. The Aspen Institute.
- Holt, L. E. ve Holt, G. E. (2010). *Public library services for the poor*. ALA Editions.

- Huysmans, F. ve Oomes, M. (2013). Measuring the public library's societal value. *International Federation of Library Associations and Institutions*, 39(2) 168–177.
- Information Policy & Access Center (2015). *Public libraries & digital literacy*. https://slidelegend.com/queue/digital-literacy-digital-inclusion-survey-university-of-maryland_59bcf0071723dd77e80120c2.html
2. *Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu*.(2012, 9-12 Mayıs). KYGM. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-45609/2-halk-kutuphaneciligi-sempozyumu-9-12-mayis-2012-tarihleri-arasinda-bodrumda-gerceklestirilmistir.html>
- İstasyon Lojmanının Halk Kütüphanesine Dönüşümü Projesi* (2018, 15 Mart). KYGM. <https://kygm.ktb.gov.tr/Eklenti/101995,kygmrapor3yhtkutwebpdf.pdf?0>
- Jaeger, P.T, Bertot, J. C., Thompson, K. M., Katz, S.M. ve DeCoster, E. J. (2012). The intersection of public policy and public access: digital divides, digital literacy, digital inclusion, and public libraries. *Public Library Quarterly*, 31, 1-21.
- Jaeger, P. T., Subramaniam, N., Jones, C. B. ve J. C. Bertot. (2011). Diversity and LIS education. *Journal of Education for Library and Information Science*, 52, 166-183.
- Jenkins, H., Purushotma, R., Clinton, K., Weigel, M. ve Robison, A. J. (2006). *Confronting the challenges of participatory culture*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED536086.pdf>
- JISC (2014, 7 October). *Developing digital literacies*. <http://web.archive.org/web/20141010132612/http://www.jiscinfonet.ac.uk/infokits/digital-literacies/>
- Karadeniz, Ş. ve Yılmaz, B. (2009). Türkiye'de Halk Kütüphanecilerinin Hizmet İçi Eğitim Gereksinimleri. *Bilgi Dünyası*, 23(1), 52-82.
- Karadeniz, Ş. ve Yılmaz, B. (2020). Türkiye'deki halk kütüphaneleri için ulusal strateji ve eylem planı geliştirme süreci: Durum değerlendirmesi ve bir model önerisi. *Bilgi Dünyası*, 21(2), 299-349.
- Kütüphane hizmet esasları* (2012, 24 Temmuz). KYGM. <http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/4832,khgenelge-17.pdf?0>
2. *Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu*.(2012, 9-12 Mayıs). KYGM. <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-45609/2-halk-kutuphaneciligi-sempozyumu-9-12-mayis-2012-tarihleri-arasinda-bodrumda-gerceklestirilmistir.html>
3. *Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu*.(2013, 8-10 Mayıs). KYGM. <http://www.kygm.gov.tr/TR,47801/3-halk-kutuphaneciligi-sempozyumu.html>
- Lankshear, C. ve Knobel, M. (2011). *New literacies: everyday practices and social learning*. Open University Press.
- Manjarrez, C. A., Schoembs, K. ve Institute of Museum and Library Services. (2011, Haziran). Who's in the queue? A demographic analysis of public access computer users and uses in U.S. public libraries. *Research Brief Number 4. Institute of Museum and Library Services*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED521182.pdf>
- Martzoukou, K. (2020). Re-establishing values, constructing new missions: the value of the modern library in the development of digital and information literacy in public life. Patricia A. Demers, Toni Samek (Ed.). *Minds alive: libraries and archives now* (ss. 63-84) içinde. University Of Toronto Press.
- McKrell, L. (2014). Spreading the word: how public libraries are helping to extend digital inclusion. *Library & Information Research*, 38(117), 77–84.
- McShane, I. (2011). Public libraries, digital literacy and participatory culture. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 32(3), 383–397.
- Ng, W. (2012). *Empowering scientific literacy through digital literacy and multiliteracies*. Nova Science Publishers.
- Norwegian Ministry of Culture (2010, Mart). *Libraries: knowledge commons, meeting place and cultural arena in a digital age*. <https://bibliotheksportal.de/wp-content/uploads/2017/10/Libraries-Knowledge-Commons-Meeting-Place-and-Cultural-Arena-in-a-Digital-Age.-Report-no-23-2008-2009-to-the-Starting.pdf>
- OCLC (2012). *State library guidebook: support for digital literacy in public libraries*. https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/DLG_AppendixB_v2.pdf

- Passey, D., Shonfeld, M., Appleby, Judge, M., Saito, T. ve Smits, A. (2018). Digital agency: empowering equity in and through education. *Tech Know Learn*, 23, 425–439.
- Pool, C. R. (1997). A new digital literacy. *Educational Leadership*, 55(3), 6.
- Rosa, K.S. (Ed.) (2015, Nisan). *The state of america's libraries 2015: a report from the ALA* https://www.ala.org/news/sites/ala.org.news/files/content/0415_StateAmLib_0.pdf
- Sey, A., Coward, C., Rothschild, C., Clark, M. ve Koepke, L. (2013). *Public libraries connecting people for development: Findings from the Global Impact Study*. Technology & Social Change Group, University of Washington Information School.
- State Library Guidebook: Support for Digital Literacy in Public Libraries* (2018, 10 Nisan). <https://documents.pub/document/state-library-guidebook-support-for-digital-literacy-library-guidebook-support.html?page=1>
- Thiele, J. (2016). *Information Access in rural areas of the United States: the public library's role in the digital divide and the implications of differing state funding models*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. The University of Wisconsin-Milwaukee.
- Tünde, L. M. (2016). Digitális írástudás fejlesztése a könyvtárakban. (Hungarian). *Tudományos Es Muszaki Tajekoztatas*, 63(2), 65–72.
- Ukwoma, S. C., Iwundu, N. E. ve Iwundu, I. E. (2016). Digital literacy skills possessed by students of UNN, implications for effective learning and performance : A study of the MTN Universities Connect Library. *New Library World*, 117(11/12), 702–720.
- UNESCO (2017, Eylül). *Digital skills for life and work*. UNESCO Publishing. <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002590/259013e.pdf>
3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu. (2013, 8-10 Mayıs). KYGM. <http://www.kygm.gov.tr/TR,47801/3-halk-kutuphaneciligi-sempozyumu.html>
- Van Dijk, J. A. (2005). *The deepening divide: inequality in the information age*. Thousand Oaks: Sage.
- Vieru, D., Bourdeau, S., Bernier, A. ve Yapo, S. (2015, Ocak). *Digital Competence*. <https://r-libre.telug.ca/5711/1/Vieru%20et%20al%20HICSS%202015.pdf>
- Visser, M. (2013). Digital literacy and public policy through the library lens. *Maine Policy Review*, 22(1), 104-113.
- Yılmaz, B. ve Cevher, N. (2015). Future of public libraries: Opinions of public librarians in Turkey. *IFLA Journal*, 41(4), 336-352.
- Yılmaz, B. (2021). Okuma kültürünü geliştirmede çocuk kütüphanelerinin dijital hizmetleri. M. Karagözoğlu Aslıyüksek (Ed.). *Okuma Kültürü ve Kütüphaneler* içinde (ss.284-302). İstanbul: Hiperyayın.